

Sammanfattning SVTs yttrande över public service-utredningen

Allmänt om uppdraget

SVT delar den syn på public service som utredningen ger uttryck för, det vill säga att public service ska producera ett utbud som kännetecknas av kvalitet och allsidighet, där det breda kan erbjuda en plattform för det särpräglade. Uppdraget spänner över ett vitt fält: Det handlar om att granska, ifrågasätta och skapa debatt, att utbilda och folkbilda, att spegla, att underhålla och att utbudet ska vara tillgängligt och relevant för alla. SVT tillstyrker i det sammanhanget utredningens förslag om att explicit skriva in underhållningsuppdraget i tillståndet.

SVT delar även analysen att den kompletterande verksamheten, i synnerhet på Internet är nödvändig. För att SVT ska kunna utvecklas, behålla sin legitimitet och nå tittarna och lyssnarna, bör uppdraget att bedriva kompletterande verksamhet tydligt återges i regleringen.

Finansiering

SVT delar utredningens analys att TV-avgiften fortsatt bör utgöra grunden för finansieringen, under namnet public service-avgift. Av alternativen är tv-avgiften idag det som bäst garanterar programbolagens oberoende. Den stärker även relationen till tittarna. SVT tillstyrker mot bakgrund av detta även förslagen om direktfinansiering, under förutsättning att tv-avgiften beläggs med moms enligt nedanstående.

SVTs avvisar utredningens förslag om blandfinansiering, det vill säga via public service-avgift och statsbidrag, som en följd av huvudförslaget att public service-avgiften beläggs med 25 procents moms. SVT förordar mot bakgrund av detta utredningens alternativa förslag, det vill säga 12 procents moms. SVT menar, efter att ha utrett frågan närmare, att det är fullt förenligt med lagstiftningen på området att ha differentierade momssatser för kommersiell radio och TV och public service. SVT vill även peka på att utredningen själv menar att en momssats om 12 procent är lämpligare ur ett kulturpolitiskt perspektiv och att finansiering över statsbudgeten "tveklöst" riskerar att skapa en större bundenhet till statsmakterna.

Under de senaste två tillståndsperioderna har betydande rationaliseringar genomförts för att öka effektiviteten i verksamheten. I allt högre grad måste nu rationaliseringar ske genom ingrepp i programverksamheten. Gapet mellan kostnadsökningar och uppräknings innebär att public service även med den föreslagna uppräknings med 2 procent måste sänka sin kostnadsnivå med ca 600-800 miljoner kr under tillståndsperioden. Public service-bolagen måste utöver detta finansiera all utveckling inom given resurs, exempelvis för att öka tillgängligheten, förbättra kvaliteten, bland annat genom HDTV, eller att utveckla verksamheten på internet. SVT argumenterar mot bakgrund av detta för en högre uppräknings än 2 procent, och föreslår samtidigt åtgärder för en ökad effektivitet i uppörden, bland annat höjda böter för skolk.

SVT avvisar förslaget om begränsad sponsring och menar att dagens reglering är ändamålsenlig och rimlig. Möjligheten till sponsring av sportevenemang är enligt SVT nödvändig för att public service ska kunna konkurrera om de stora sportevenemangen och framför allt bibehålla mångfalden i sportutbudet. Sponsringsmöjligheten möjliggör för SVT att visa även mindre sporter och innebär samtidigt att förbund och/eller arrangörer till mindre sporter har större möjligheter att attrahera sponsorer. Detta samspel mellan sponsorer, idrottsrörelse och SVT är viktigt för bredden i public service. De kommersiella bolagens vinstmarginaler har som utredningen visar utökats kraftigt, vilket visar att den kommersiella marknaden inte tar skada av SVTs möjlighet till sponsring. Förslaget är en detaljreglering som saknar motstycke i den övriga regleringen och innebär ett avsteg från den princip om minskad detaljreglering som utredningen eftersträvar. Vad gäller s.k. indirekt sponsring tillstyrker SVT de förslag som lämnats av Riksrevisionen som betyder att regleringen förenklas och blir tydligare.

Reglering och styrning

SVT tillstyrker förslagen om en sexårig tillståndsperiod, men vill peka på vikten av att bolagen i händelse av kraftigt förändrade förutsättningar under tillståndsperioden har möjlighet att väcka frågor om bolagens finansiering och uppdrag.

SVT avvisar den nya roll som aviserats för Förvaltningsstiftelsen¹, där denna genom ett antal åtgärder föreslås få en ny, mer styrande roll. Denna roll är enligt SVT i konflikt med stiftelsens syfte, som är att värna bolagens självständighet. Vad gäller granskning av verksamheten, menar SVT att den idag tämligen omfattande granskningen av bolagens verksamhet med de förtydliganden av Granskningsnämndens uppdrag som utredningen föreslår, är tillräcklig. SVTs utgångspunkter vad gäller rollfördelningen mellan de olika organen är således följande:

- De avgörande besluten om public service bör vara de som riksdag och regering fattar med anledning av ingången av en ny tillståndsperiod.
- Programbolagen har, inom de riktlinjer och ekonomiska ramar som fastställts av riksdagen, tolkningsföreträde till hur uppdraget ska utföras
- Förvaltningsstiftelsens syfte är att främja bolagens självständighet, genom att utöva sitt ägaransvar.
- Granskningsnämnden bör ansvara för tillsynen av att de krav på utbudet som fastställs i Sändningstillstånd och Radio- och TV-lag åtföljs.
- Revisorerna granskar för Förvaltningsstiftelsens räkning den ekonomiska förvaltningen och att de organisatoriska villkoren i bolagsordningen följs.
- Riksrevisionen kompletterar denna granskning genom sin del i den årliga revisionen, samt sitt mandat att genomföra en mer utförlig effektivitetsrevision inom delar av verksamheten när Riksrevisionen anser att det är påkallat.

SVT delar utredningens bedömning att det är olämpligt att detaljreglera verksamheten. Utredningen föreslår mot bakgrund av detta bland annat att det s.k. 55-procentskravet tas bort, och SVT tillstyrker detta. SVT vill peka på att en decentraliserad verksamhet oavsett denna reglering är en förutsättning för att bolaget ska kunna uppfylla paragraf 7, 9 och 10 i sändningstillståndet, som på olika sätt berör uppdraget att spegla hela landet.

SVT anser att det kan ifrågasättas om inte flera av de nuvarande anslagsvillkoren i samband med en övergång till direktfinansiering bör tas bort istället för att föras in i bolagsordningen. SVT har i sammanhanget starka invändningar mot att den politiskt tillsatta Förvaltningsstiftelsen utan klar bedömningsgrund ska granska nyheternas organisation.

Organisation

I tidigare utredningar har frågan rests om en sammanslagning av de tre public service-bolagen. SVT har i sina yttranden över dessa utredningar ställt sig bakom de huvudsakliga motiven för en sammanslagning, nämligen att en integration skulle stärka public serviceutbudet såväl vad gäller kvalitet som mångfald, inte minst regionalt och lokalt samt att ett sammanhållet mediebolag leder till en effektivare resursanvändning. Mot en sammanslagning av i synnerhet SVT och SR står dock argumentet att konkurrensen mellan programbolagen ökar mångfalden i medierna. Detta argument har varit bärande för utredningens förslag om att behålla nuvarande ordning.

Om riksdagen följer utredningens förslag bör den ta i beaktande att den begränsar förutsättningarna att rationalisera verksamheten. Det har således en kostnad att också framgent fördela public service-uppdraget på flera fristående bolag.

¹ Förvaltningsstiftelsen för Sveriges Radio AB, Sveriges Television AB och Sveriges Utbildningsradio AB benämns i det följande Förvaltningsstiftelsen.

Även om förutsättningarna således inte är optimala i en situation med tre bolag, ser SVT möjligheter att genom utvecklad samverkan mellan bolagen nå ett effektivare resursutnyttjande. Inte minst den föreslagna momsbeläggningen bidrar till ökade möjligheter att samverka. Det redskap som anvisas, det vill säga det gemensamma förvaltningsbolaget SRF, kan dock inte fylla den funktion som utredningen avser, inte minst då större delen av verksamheten faller under lagen om offentlig upphandling och således ska upphandlas av de tre bolagen. SVT ser konkurrensutsättning som positiv och något som kan leda till en ökad effektivitet.

Vad gäller den interna organisationen, delar SVT utredningens analys att momsbeläggningen utgör ett kraftfullt incitament för en ökad utläggningsgrad, och att en styrning genom kvotering är olämplig. SVT vill även peka på de förändringar som genomförts av programbolagets uppdragsprocess, och att dessa förändringar till stor del genomförts i enlighet med önskemål från branschen. SVT ser en fortsatt dialog med branschen som såväl positiv som nödvändig för att säkra kvaliteten i utbudet, men vill skarpt invända mot förslagen om generella branschavtal på området, i synnerhet den del som rör en generell rättighetsfördelning mellan företagen. SVT anser att spelreglerna bör utgå från marknadsmässighet och förhandlingar där rättighetsfördelningen står i proportion till den risk som respektive aktör tar. Den modell utredningen förespråkar förefaller SVT särdeles märklig, då de flesta ledande produktionsbolag i Sverige ingår i stora internationella koncerner eller är dotter- eller syskonföretag till SVTs direkta konkurrenter. Det kan starkt ifrågasättas om tv-avgiftsmedel ska användas för att subventionera dessa företags risk utan motsvarande krav på prestation.

Tillgänglighet

När det gäller områdena tillgänglighet och minoritetsspråk ställs ett antal krav på utveckling. SVT delar i huvudsak utredningens bedömning på dessa områden, men menar att en ökning av kraven bör ske utan detaljreglering. SVT ser även en fortsatt dialog med intresseorganisationerna som mycket positiv, men vill inskräpa att denna måste ske på ett sådant sätt att den inte står i strid med programbolagets publicistiska ansvar.

SVT delar ambitionen att allt som är rimligt att texta ska textas ska uppnås under den kommande tillståndspanoroden. Möjligheten att utöka textningen styrs dock av vissa begränsningar, i synnerhet framtagandet av ett taligenkänningssystem. Ett sådant system kan sägas bestå av två delar: En allmän del som i första hand utgörs av en större språkdatabas och en mer specifik tv-applikation. SVT anser att det är rimligt att programbolaget, tillsammans med andra tv-bolag, bidrar till finansieringen av utvecklingen av den särskilda applikation som krävs för tv-textning, men att framtagandet och upprätthållandet av en stor databas över svenska språket bör ske med allmänna medel.

Även med ett tal-till-text-system ser SVT att det kan finnas skäl att pröva om inte tillgängligheten i två fall, regional textning samt direktsända riksdagsdebatter, bättre kan tillgodoses på andra sätt än genom textning i broadcast, och SVT lämnar förslag i detta hänseende.

SVT pekar även på vikten att tillgänglighetskrav på SVT motsvaras av insatser längs hela kedjan till tittaren. SVT har begränsade möjligheter att exempelvis påverka distributörer eller detaljhandels val av tillgängliga boxar, samt att utvecklingen av tillgänglighet liksom annan utveckling påtagligt påverkas av programbolagets allmänna ekonomi.